

Драган Тодоровић

СТУДЕНТ-ПАДОБРАНАЦ НА „ВЛАСИНСКИМ СУСРЕТИМА '95“

Студирање и уопште бављење научним радом у Србији пред истек другог миленијума није протицало лако и лагодно. Обележили су га: крваво раздруживање „братских“ социјалистичких република, Деда Аврамово обуздавање инфлације епских размера, босанско-херцеговачке „ратне игре“ окончане Дејтонским споразумом, „грађанске шетње“ услед покрадених локалних избора 1996. године, НАТО „милосрдна“ агресија на СР Југославију докрајчена Кумановским споразумом и резолуцијом 1244 у Савету безбедности, петооктобарско свргавање режима Слободана Милошевића...

Пред очима академица и њихових наставника смењивали су се, сада већ, историјски кадрови: масакр војника ЈНА у Добровољачкој улици у Сарајеву, редови за хлеб, млеко и зејтин, канистери са шверцованим бензином и улични дилери девиза из времена међународних економских санкција, колоне прогнаних Крајишника из „Олује“, звиждачи у пиштаљке, лупачи у шерпе и полицијски кордони на уличним демонстрацијама, аветињски празне улице док се проламао звук „шизеле“ и „миреле“, поход присталица ДОС-а на Савезну скупштину и РТС у пламену...

Судеоницима високообразовног процеса пажња је лебдела између усвајања знања акумулираног у уџбеничке корице и подучавања у факултетским аулама и захуктале историје у одвијању. Ваљало је, у маниру хајдука из народних спегова, бити „кадар стићи и утећи/и на страшном месту постојати“. А тек је па требало у вртлогу немилых збивања имати визионарске куражи и подухватити се утемељивања аутентичних научних институција и манифестација (какви су у описано доба били *Југословенско удружење за социологију села и пољопривреде* и *Власински сусрети*, захваљујући проф. др Ђури Стевановићу).

Ујесен деведесет и пете положио сам трећу годину студија социологије на нишком Филозофском факултету и хватао услов за упис четврте (вазда најтежа сту-

дентска задаћа). Велику већину својих наставника уве­ли­ко сам познавао, а и они мене.⁵³ Од стране једног, посебно ми наклоњеног,⁵⁴ препоручивано ми је да никако не пропустим прво међународно окупљање истраживача руралног залеђа у Власотинцу. (Слична пригода већ ми је измакла претходне године због неискуства и младости.⁵⁵) Чак ми је понуђено да будем четврти члан нишке екипе која се спре­мала за заједничко пу­теш­т­ви­је аутомобилом.⁵⁶

Прорадио је крхак социолошки нерв. Изазовним ми се учинило огледање у не­че­му што је превази­ла­зи­ло устаљене студентске обавезе: писање научног рада и излагање основних истраживачких налаза пред другим колегама. Коначно, и контакт са знанственом речи ван, покатак, сувопарних екс катедра предавања и сусрет лицем у лице са представницима бранше чијим сам се подмлатком уве­ли­ко осећао.

Први се корак састојао у избору наслова и срицању кратког резимеа. Како сам се тих месеци опробавао у још једној новој академској работи,⁵⁷ одлучио сам да развијем интересовање за свакодневицу младих сељака. Овладао сам првим знањима о овој области и рачунао да ћу имати штошта да додам у подужем тексту. Уследила је пријава на расписани јавни позив, зебња око (не)при-

⁵³ Истицао сам се у мојој генерацији и оценама и радиношћу на часовима предавања и вежби.

⁵⁴ Био је то професор Петар Голубовић, предавач статистике и демографије. Пре ступања у професуру, био је дугогодишњи заменик директора нишке ОШ „Чегар“ коју сам похађао са сестром Драганом. Његова супруга Верица била нам је разредна од петог до осмог и обоје су симпатисали једине школске близанце. (Чак је одиграо и врло важну улогу у мом избору животног позива, но о томе можда неком другом приликом.)

⁵⁵ Радило се о првој годишњој конференцији новопокренутог *Југословенског удружења за научно истраживање религије* (ЈУНИР) посвећеној разматрању односа религије, рата и мира. (Поносно бележим да сам много касније заслужио да будем секретар, а последњих неколико година и да председникујем овим ретким примером научног повезивања са седиштем у Нишу.)

⁵⁶ Поред гореспоменутог наставника, били су ту и професори Љубинко Милосављевић и Миомир Наумовић (други и четврти здесна налево на фотографији у прилогу – сл. 10).

⁵⁷ Ишчитавао сам књижицу коју су приредили нишки аутори – Драган Видојковић, социолог и Јован Живковић, политиколог – *Млади на селу* (1995) и писао први приказ за потребе стручног часописа.

хватања кандидоване теме и задовољство због сагласја организатора да учествујем у раду научног скупа.

Била је среда, 6. септембар 1995. „Чета мала, али одабрана“ на зборном месту: испред факултетске капије. Ишчекивало се појављивање жутог „голфа јединице“ у улици Тирила и Методија у власништву професора Голубовића. У глави најнеискуснијег члана екипе ројиле су се стрепње. На који начин учествовати у разговору у кабинџ аута? Како споредовати са професорским ауторитетима према којима сам гајио дужно поштовање? Шта ако се заподене расправа о важним, а мени недовољно непознатим областима? Може ли се очекивати и покоја пошалица од назочних? И шта у том случају?

Но, чим је започео *road trip*, распршиле су се све недоумице као балони од сапунице. Шоферова пажња била је усмерена на вијугаву цесту, али је зато за ведро расположење био задужен грлени професор Наумовић. За мене потпуно неочекивано, изваљивао је шалу за шалом. Омакла би се и покоја ласцивна опаска на рачун прошлих догађаја и њихових дејственика, али уз шеретско намигивање. Са места сувозача, малчице суздржано и с времена на време, професор Милосављевић би окретао главу ка пасажерима на задњем седишту, развлачећи лице у осмех. У двосатно путовање ушла су и два-три успутна заустављања: *демограф* и *социолог насеља* у нашим редовима користили су шансу да нам надахнуто зборе о рељефу и осталим приликама и неприликама које су пратиле живот на Језеру и око њега.

Ствари су се унеколико заозбиљиле кад се четворочкаш зауставио пред власотиначким „Земуном“, таман пред отварање скупа, планиране поздравне говоре и пленарна предавања. Измешало се стотинак учесника на густо поређаним столицама у хотелској сали, испрва да би послушали предаваче, а затим и на заједничком ручку. За асталом са карираним столњаком и металном пикслом придружило нам се још једно знано лице; био је то професор Драгољуб Б. Ђорђевић Брка, социолог са трајним намештењем на Машинском факултету Универзитета у Нишу.⁵⁸ Одатле се караван преселио у село Бољаре

⁵⁸ Били смо зналци по „комренској линији“ – рођени смо у Доњем Комеру, красном селцету на ободу Наисуса – али ме је унеколико из

да, уз несебичну помоћ знатижељних мештана, реализује студентски округли сто „Традиционално и савремено у животу људи у селима Србије“. Стручна расправа у сесијама по тематским целинама наставила се следећа два дана у тада једином, државном хотелу на Власинском језеру, чији су целокупни капацитети били стављени организаторима на располагање. Тродневно дружење заокружено је и посетом Основној школи у Тегошници.

Признајем да се више не сећам како је изгледао мој први наступ (Тодоровић, 1997:402-405)⁵⁹ пред више него компетентним аудиторијумом састављеним већма од социолога, али и културолога и политиколога, психолога и педагога, агронома и агроекономиста, те урбаниста.⁶⁰ Можда и због тога што су превагле успомене на зближавање са професорима које сам до тада виђао само у учионицама за катедром или сретао на паузама између часова на факултетским ходницима. Као и што ме је заувек „купила“ лепота „живог“ сусрета на симпозијумима, у чију сам се организацију током професионалне каријере и сам беспоговорно и отвореног срца упуштао.⁶¹

ненадила његова фигура: два дана пре тога упокојио му се отац Бранко и нико му из социолошког братства не би замерио на непојављивању. Само коју годину касније још више нас је зближила сарадња (на моју велику срећу, траје до данашњих дана) у реализацији његовог пројекта о ромско-православним сеоским гробљима у југоисточној Србији са налазима укориченим у штиво под насловом *Јавор изнад главе (Класична вера и ромско-православна сеоска гробља)* (Ђорђевић, Тодоровић, 1999). – Та ми је монографија значајно помогла да остварим преимућство над другим пријављеним кандидатима на расписани конкурс за место асистента-приправника на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, чиме је и започела моја универзитетска каријера.

⁵⁹ Саопштење – „Промене у начину живота код младих сељака“ – две године касније је уредно публиковано у зборнику радова *Балканско село у променама и регионални рурални развој* (1997). Био је то, након првотног појављивања у стручној јавности, мој први самостални објављени рад.

⁶⁰ Тада сам први пут видео и чуо за Драгана Коковића, Милоша Немањића, Милована Митровића, Милоша Марјановића, Милана Антића, Видоја Стефановића, Андона Костадиновића... Професионалне стазе су нам се каснијих година небројено пута укрштале различним поводима.

⁶¹ На десетине их је било само у оквиру реализације активности Института (касније Центра) за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу. Издвајам и годишње конференције ЈУНИР-а.